

УДК 378.14:616-083.98:616.31-057.87

DOI

ДОЦІЛЬНІСТЬ ВИВЧЕННЯ СТУДЕНТАМИ СТОМАТОЛОГІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ НЕВІДКЛАДНИХ СТАНІВ У ПРАКТИЦІ ЛІКАРЯ- СТОМАТОЛОГА

Т. І. Дзецюх

*ДВНЗ “Тернопільський державний медичний університет
імені І. Я. Горбачевського МОЗ України”*

THE EXPEDIENCY STUDY OF EMERGENCIES IN DENTISTRY BY STUDENTS OF DENTAL FACULTIES

T. I. Dzetsiukh

I. Horbachevsky Ternopil State Medical University

У статті показано, що важливим елементом освітньо-кваліфікаційної характеристики лікаря-стоматолога повинно стати вміння надавати екстрену медичну допомогу при типових невідкладних станах, які можливі в його медичній практиці. Підготовку доцільно організувати у спеціальному кабінеті симуляційного навчання із використанням адекватних засобів (манекенів і тренажерів). Питання вивчення невідкладних станів у практиці лікаря-стоматолога повинно увійти у нову редакцію його фахової освітньо-кваліфікаційної характеристики.

The article indicates that an important element of the educational and qualification characteristics of a dentist should be the ability to provide emergency medical care for common emergencies that are possible in his medical practice. The training should be organized in a special cabinet simulation training using adequate equipment (mannequins and simulators). Questions of studying emergency conditions in the practice of a dentist must enter into a new version of its professional education and qualification characteristics.

Вступ. Діяльність лікаря-стоматолога в умовах індивідуального прийому пацієнта супроводжується високим ризиком розвитку невідкладних станів [4]. Це насамперед зумовлено психоемоційним стресом, який на тлі підвищеної активності симпатико-адреналової системи може викликати загострення хронічних захворювань. Значна частка ускладнень виникає на тлі застосування засобів для місцевої анестезії [5]. В цих умовах можуть розвиватися як анафілактичні реакції, так і токсичний вплив медикаментів. На сьогодні практично нівелювала себе алергічна проба на місцеві анестетики [7].

Відповідно до існуючих нормативних документів у кабінеті лікаря-стоматолога повинна бути медична укладка з набором медикаментів для термінової корекції ряду невідкладних станів. На лікаря-стоматолога поширюються всі вимоги як на медичного працівника з надання екстреної медичної допомоги, що закріплено у відповідній освітньо-кваліфікаційній характеристиці [1]. Все це зумовлює потребу вдосконалення підготовки лікаря-стоматолога з питань невідкладних станів,

які можливі в умовах як індивідуального прийому пацієнта, так і в поліклініці чи стаціонарі.

Мета роботи – проаналізувати існуючий стан підготовки студентів-стоматологів з питань невідкладних станів у практиці лікаря-стоматолога і намітити основні напрямки його вдосконалення.

Основна частина. В Освітньо-кваліфікаційній характеристиці спеціаліста за спеціальністю 7.110106 “Стоматологія” напряму підготовки 1101 “Медицина”, виходячи з виробничих функцій, типових задач діяльності та умінь, якими повинен володіти випускник вищого медичного закладу за зазначеним фахом [6], вказано:

– *діагностування невідкладних станів:* за будь-яких обставин (вдома, на вулиці, у лікувальній установі та ін.), в умовах нестачі інформації та обмеженого часу, використовуючи стандартні методики огляду та дані можливого анамнезу, знання про людину, її органи та системи, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення та оцінки стану людини встановити діагноз;

© Т. І. Дзецюх

– визначення тактики надання екстреної медичної допомоги: за будь-яких обставин, використовуючи знання про людину, її органи та системи, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення, на підставі діагнозу невідкладного стану в умовах обмеженого часу за допомогою стандартних схем визначити тактику надання екстреної медичної допомоги;

– надання екстреної медичної допомоги: за будь-яких обставин, використовуючи знання про людину, її органи та системи, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення, на підставі діагнозу невідкладного стану в умовах обмеженого часу згідно з визначеною тактикою, використовуючи стандартні схеми, надавати екстрену медичну допомогу.

У відповідному додатку до Освітньо-кваліфікаційної характеристики перераховано перелік невідкладних станів, лікувати які повинен вміти випускник стоматологічного факультету:

- 1) асфіксія;
- 2) гіпертонічний криз;
- 3) гостра дихальна недостатність;
- 4) гостре отруєння;
- 5) електротравма;
- 6) зовнішні кровотечі;
- 7) зупинка кровообігу і дихання;
- 8) коми;
- 9) набряк гортані;
- 10) набряк Квінке;
- 11) непритомність;
- 12) переохолодження;
- 13) утоплення;
- 14) шоки.

З 2013–2014 н. р. у вищих медичних навчальних закладах України для студентів-стоматологів був запроваджений предмет “Екстрена і невідкладна медична допомога”, який передбачив вивчення наведених вище невідкладних станів, проте у форматі лікаря виїзної бригади екстреної медичної допомоги із застосуванням відповідних протоколів з медицини невідкладних станів та обладнання, яким оснащена карета “швидкої”. Крім цього, значна увага приділялася організації і наданню медичної допомоги постраждалим при масових ураженнях.

Цілком зрозуміло, що обсяг набутих знань і навичок дещо відрізняється від реальних можливостей, які існують на прийомі в лікаря-стоматолога.

Разом з тим, у типовій навчальній програмі були намічені методологічні шляхи вивчення пред-

мета. Зокрема на практичних заняттях передбачалося формування вмінь і навичок практичного застосування набутих теоретичних знань шляхом індивідуального виконання студентом завдань визначення загальної тактики, діагностики та лікування симульованих пацієнтів у змодельованій ситуації невідкладного стану.

Змодельована ситуація невідкладного стану – це сценарій, при якому на конкретній особі (симулянт) чи манекені за допомогою додаткових технічних засобів імітується певний невідкладний стан. Завдання студента чи групи студентів полягає у виконанні в реальному часі стандартного алгоритму організаційних і діагностичних дій, визначенні симптомів, їх аналізі та узагальненні, констатації наявності невідкладного стану та застосуванні відповідного протоколу, за яким слід надати екстрену медичну допомогу. При цьому кожен студент навчальної групи повинен відпрацювати сценарій того чи іншого невідкладного стану, передбаченого планом заняття, або самостійно, або у групі (лідер, учасник). Сценарії включають невідкладні стани, які можуть виникнути у практичній діяльності на прийомі в лікаря-стоматолога. Для реалізації цих сценаріїв профільна кафедра укомплектовується засобами для навчання і унаочнення (манекени, муляжі, вироби медичного призначення та ін.) не нижче рекомендованого стандарту. Проведення практичних занять передбачено у складі навчальної групи не більше 10–12 чоловік.

Виходячи з наведеного, стає зрозумілим, що на прийомі лікар-стоматолог може виконати тільки певний доступний елемент протоколу з медицини невідкладних станів відповідно до типових невідкладних станів, які найчастіше виникають на прийомі. На наш погляд, сюди слід віднести:

- 1) гостру затримку кровообігу;
- 2) судинну недостатність (непритомність, колапс);
- 3) гостру дихальну недостатність (механічна асфіксія);
- 4) анафілактичний шок;
- 5) гостре порушення мозкового кровообігу (інсульт);
- 6) гострий коронарний синдром (інфаркт міокарда);
- 7) гіпоглікемію, гіперглікемію;
- 8) судомний синдром;
- 9) гіпертермічний синдром;
- 10) гіпертонічний криз;
- 11) бронхіальну астму.

Для забезпечення навчального процесу необхідно викристалізувати із протоколів надання екстреної

медичної допомоги при зазначених невідкладних станах ті кроки, які є обов'язковими для виконання лікарем-стоматологом до прибуття виїзної бригади “швидкої”, сформувані відповідні переліки медикаментів та виробів медичного призначення. Наступним кроком є створення кабінету симуляційного навчання з невідкладних станів у практиці лікаря-стоматолога. Кабінет повинен включати всі атрибути стандартного кабінету для стоматологічного прийому з наступним додатковим обладнанням:

- манекен для базових реанімаційних заходів (для відпрацювання техніки натискання на грудну клітку, штучної вентиляції легень, техніки забезпечення прохідності верхніх дихальних шляхів методами закидання голови і висунання нижньої щелепи вперед, штучної вентиляції легень рот-до-рота, рот-до маски, мішок АМБ-маска);

- манекен дихальних шляхів (для відпрацювання техніки забезпечення прохідності дихальних шляхів методами встановлення рото- і носогорлової трубок, ларингеальної маски, ларингеальної трубки, комбітьюбу, штучної вентиляції легень мішок АМБУ-дихальні трубки);

- манекен для конікопункції і конікотомії (для відпрацювання техніки забезпечення прохідності верхніх дихальних шляхів методами конікопункції і конікотомії);

- манекен руки для катетеризації вен;

- небулайзер;

- розхідні матеріали (рукавичка, маски, системи для переливання, шприци, медикаменти тощо).

На наш погляд, доцільним вже тепер вчити студентів пульсоксиметрії, експрес-визначення вмісту

глюкози у сироватці крові, автоматичної зовнішньої дефібриляції [3].

У 2015–2016 н. р. для студентів II року навчання медичного факультету замість предмета “Медицина надзвичайних ситуацій” впроваджено предмет “Домедична допомога в екстремальних умовах”. До предмета увійшло вивчення 29 протоколів надання домедичної допомоги на догоспітальному етапі [2]. Це базовий рівень, яким повинен володіти кожен студент-медик і який є початковим етапом вивчення екстреної медичної допомоги на догоспітальному етапі. Проте дотепер в існуючих навчальних планах студенти-стоматологи продовжують вивчати “Медицину надзвичайних ситуацій”, яка стосується в основному організації і надання екстреної медичної допомоги в масових випадках. Тому Центральному методичному кабінету з вищої медичної освіти МОЗ України слід впровадити вивчення домедичної допомоги для студентів-стоматологів, що стане першим етапом з підготовки до вивчення невідкладних станів у практиці лікаря-стоматолога.

Висновок. Важливим елементом освітньо-кваліфікаційної характеристики лікаря-стоматолога повинно стати вміння надавати екстрену медичну допомогу при типових невідкладних станах, які можливі в його медичній практиці. Підготовку доцільно організувати у спеціальному кабінеті симуляційного навчання із використанням адекватних засобів (манекенів і тренажерів). Питання вивчення невідкладних станів у практиці лікаря-стоматолога повинно увійти у нову редакцію його фахової освітньо-кваліфікаційної характеристики.

Список літератури

1. Дзецюх Т. І. Невідкладні стани у стоматологічній практиці – від освіти до клінічної практики / Т. І. Дзецюх, В. Р. Мачоган // Інноваційні технології в стоматології : матеріали VII наук.-практ. конф., 25 вересня 2015 р. – Тернопіль, 2015. – С. 131.

2. Домедична допомога (алгоритми, маніпуляції) : метод. посіб. / [В. О. Крилюк, В. Д. Юрченко, А. А. Гудима та ін.]. – К. : НВП “Інтерсервіс”, 2014. – 84 с.

3. Екстрена медична допомога (вибрані аспекти) : навч. посіб. / Всеукраїнська громадська організація “Всеукраїнська рада реанімації (ресусцитації) та екстреної медичної допомоги”. – Донецьк : Ландон-XXI, 2014. – 320 с.

4. Неотложные состояния на амбулаторном приеме у стоматолога / под ред. Ю. Г. Кононенко. – Винница : Нова книга, 2012. – 272 с.

5. Невідкладні стани у стоматологічній практиці : навч. посіб. для закладів післядипломної освіти / І. М. Скрипник, П. М. Скрипников, Л. Я. Богашова, О. Ф. Гопко. – К. : ВСВ “Медицина”, 2013. – 266 с.

6. Освітньо-кваліфікаційна характеристика і освітньо-професійна програма підготовки фахівців (затверджена наказом МОН України від 25.07.03 № 504 та наказу МОЗ України від 07.12.09 № 929).

7. Malamed S. F. Medical emergencies in dental office, 6th ed. – St. Louis / S. F. Malamed. – Mosby Elsevier, 2007. – 556 p.

Отримано 01.03.16